

Vaserne v. Birkerød. Foto: Morten Rosenvold Villadsen

Kære medlem af Danmarks Vilde Natur

Så er der nyhedsbrev igen, denne gang krydret med et par reportager fra virkeligheden:

Den første reportage er fra Søborg Sø, der i disse dage er under naturgenforvandling i et meget stort projekt. Her skal den oprindelige sø, som lå her tilbage i 1700-tallet, gendannes fra den nu udtjente landbrugsjord. Jens Lykkebo rapporterer.

Den anden reportage udgør endnu et afsnit i serien Klog på Vildskab, hvor du denne gang kan læse om uroksen version 2.0! I Holland forsøger man simpelthen at fremavle uroksen fra kvæg i et stortstilet og ambitiøst tilbagekrydsningsprojekt. Frederik Møller har besøgt stedet og rapporterer status derfra.

Øvrige beskeder fra hovedbestyrelsen: Husk at din lokalforening skal holde årsmøde inden udgangen af november (se nyhedsbrev fra september). Hvis du undrer dig over at vi ikke nævner havet med et ord i dette nyhedsbrev; vi har bestemt ikke glemt havet, og vi følger med bekymring situationen i de danske farvande. Vi dækker iltsvindskatastrofen i de danske farvande i kommende nyhedsbrev, som bliver dedikeret til havet.

Rigtig god læselyst!

Søborg Sø

Af Jens Lykkebo

Området omkring Søborg Sø. Foto fra Naturstyrelsens side om projektet, se link i tekst.

Danmarks Vilde Natur (DVN) var pænt repræsenteret, da Dansk Ornitologisk Forening havde inviteret til foredrag på Nødebo Kro d. 10. september. Emnet var det spændende og storstilede projekt med at genskabe Søborg Sø, der oprindeligt har været en sø helt op til 1790-erne, men som blev tørlagt til landbrug.

Foredraget stod projektleder Ida Dahl Nielsen, der er biolog og ansat i Naturstyrelsen, for. Det var tydeligt at det er været en lang proces med mange aktører herunder de mange lodsejere, der som landmænd har haft både ønsker og meninger om projektet. Det er opmuntrende, at det i dag er lykkedes at komme i mål, således at man nu kan præsentere et projekt, der mere eller mindre er sat på skinner. Således vil man i 2024 slukke for pumperne og over et par år vil søen gendannes. Det bliver en meget lavvandet sø, og man vil opleve et landskab, der ændrer karakter fra et præg af landbrugsmæssig benyttelse til et stort sammenhængende naturområde på i alt 600 hektar.

I Miljøministeriets beskrivelse af projektet ([Søborg Sø Naturplejeplan 2023-2028](#)) beskrives projektet indgående: her findes kortbilag og detaljerede beskrivelser af alt fra de geografiske, historiske og naturmæssige forhold. Og ikke mindst hvordan man vil imødekomme den forventede store interesse fra publikum og friluftslivet. Vi håber fra DVN, at natursiden får den opmærksomhed og det faglige grundlag, som er vigtigt for, at man kan imødekomme netop det, som nævnes som det primære formål med projektet i projektbeskrivelsen:

"... der vil blive genskabt store dele af den oprindelige sø med tilgrænsende eng- og moseområder. Projektet har primært fokus på forbedringer af områdets naturværdier, men også at give borgerne muligheder for at opleve de rekreative- og landskabsmæssige værdier".

Fra DVNs side stillede vi spørgsmål ved de ret voldsomme sti – og ride-faciliteter meget tæt på, og sågar direkte ud i sårbare fuglelokaliteter samt ved plejen af engarealer, hvor forholdet imellem maskinel høslæt og græsning kunne forbedres.

Alt i alt et spændende foredrag om et spændende naturgenopretningsprojekt, hvor det er tydeligt at mange interesser er søgt imødekommet, og som vi fra DVNs side ønsker falder ud til naturens fordel, så den tidligere natur kan vende tilbage i stor skala.

DVN har søgt Naturstyrelsen om at få en plads i det etablerede Søbrogerråd.

Klog på Vildskab

Uroksen version 2.0

af Frederik Møller

Tauros-tyr. Foto: Frederik Møller

Jeg har i flere år arbejdet med helårsgræssende dyr med fokus på at opnå noget, der imiterer et naturligt græsningstryk. Her er min, og andres, erfaring, at de ekstensive hesteracer vi har til rådighed, til fulde kan forvildes. Dette står i kontrast til, at det er hestene i naturforvaltningen, som nogen bekymrer sig om, selvom det snarere burde være kvæget – hvis man absolut vil bekymre sig om noget. Det er således oftere et problem, at hestene ikke taber sig tilstrækkeligt om vinteren, end at de bliver for tynde. Derimod kan det være sværere med kvæget, der oftere kan have problemer med at holde huld. Udover dyrenes forskellige fordøjelse underbygges det også af, at de ekstensive kvægracer, vi har i dag, er længere væk fra uroksen end de ekstensive racer af heste er fra vildhesten.

Derfor har jeg længe gerne villet besøge Tauros-projektet i Nederlandene. Her arbejder Taurus Foundation på at tilbagekrydse de mest ekstensive kvægracer i Europa til Uroksen version 2.0; Tauros. Formålet er at genskabe en nøgleart, der kan leve vildt og udfylde den niche, som mangler i den europæiske natur. Taurus Foundations avlsstation med laboratorier, slagteri, skoletjeneste m.v. ligger i Keent, der befinder sig 9 timers kørsel fra Danmark. Her kan man komme tæt på deres avlsarbejde og også se dyrene under åben himmel. Området er dog tidligere landbrugsjord, der fortsat drænes, og ikke varieret natur, så dyrenes opførelse i naturen er svær at observere her.

Foto: Frederik Møller

Min tur startede dog her, hvor jeg mødtes med Oscar Campana Cárdenas, der er "operational director" i Taurus Foundation. Oscar var dybt inde i avlsarbejdet, men havde stadig "hands on" ift. den daglige forvaltning af dyrene, hvilket gjorde ham til en perfekt turguide. Hans evner blev heller ikke mindre af, at han stammede fra en kvægavlerfamilie med lang historik i Sydamerika, hvor han som dreng havde tyrefægtet, indfanget kvæg med lasso osv.

Efter at have set laboratoriet og slagteriet samt avlstysten på arealet, kørte vi et kvarters kørsel til Maasshorst. Her kan man se dyrene under mere naturlige forhold i et hede-/plantageområde på sandbund, og målet er inden for en kortere årrække et naturreservat på 3.000 ha. Det var en helt utrolig oplevelse at se Tauros-dyrene og se, at der avles noget, der kommer tættere på den vilde form, ligesom vi heldigvis allerede har med hestene.

Tauros-projektet er nået langt med avlsarbejdet, og Tauros-tyren vejer op til 1,2 ton og er altså større end en bison: Den nærmer sig et sort næsehorn! Effekten er også derefter, og jeg så blandt andet bull-pits på 9m i diameter! Samtidig var koen helt anderledes at se på end traditionelle (også ekstensive) køer, den havde bl.a. lange adrætte ben og et lille yver som en hjort. Billederne gør dog dyrene uret. Når den visuelle referenceramme er de gængse kvæg, skal man se de her dyr i virkeligheden for at forstå, hvordan de skiller sig ud.

Tauros-flok. Foto: Frederik Møller

I Maasshorst (De Maashorst | Rewilding Europe) går Tauros sammen med hhv. exmoor og bison, og der er fri adgang for besøgende i området (dog ikke i den del med bison). Området ligger op til en stor campingplads, og

der var både cyklende, gående og løbende, der besøgte området, imens jeg var der. Siden området åbnede i 2016, har der dog været 3 ulykker med Tauros i de første 4 år, men herefter har de gennemført en række indsatser, og i dag fungerer det ifølge Oscar Campana Cárdenas uden problemer. Faktisk mener de, at deres tyre er mere rolige end andre tyre, fordi dyrene i kraft af deres fysik er fuldt klar over, at ingen kan true dem. Deres erfaring er, at jo større tyrene bliver, jo mere rolige er de. Det afspejler sig også i de få konflikter der er mellem tyrene. Der er ingen grund til at udfordre førertyren, hvis man ved, at man ikke kan vinde.

I tilbagekrydsningsindsatsen arbejder projekter på genetisk niveau, hvilket adskiller det fra f.eks. heck-kvæget. Det meste af det fulde genom fra uroksen findes stadig blandt bestanden af ekstensive kvægracer i Europa. Dermed kan man i princippet komme tæt på den oprindelige urokse ved tilbagekrydsning, selvom det selvfølgelig bliver en urokse version 2.0, og derfor kalder de den heller ikke urokse, men Tauros. Projektet prøver at komme tættest muligt på uroksen, både fænotypisk og genotypisk og ikke mindst ift. adfærd, som ikke skal underkendes. Her er det vigtigt, at de mener, at flere af de ekstensive kvægracer fra særligt Balkan, Spanien og Italien besidder oprindelige adfærdsmæssige egenskaber, som ikke nødvendigvis nedarves, men tillæres/oplæres, og som det er vigtigt at fastholde i Tauros, hvilket man selvsagt kun kan opnå ved at introducere levende dyr med den ønskede adfærd i avlsflokkene.

Projektet forholder sig også til tidsånden ved f.eks. ikke at gøre dyrene unødigt (og unaturligt?) aggressive ved at undlade at indkrydse tyrefægter-racer, selvom de har mange oprindelige gener. De mener, at tyrefægter-racerne er avlet mere aggressive end det naturlige udgangspunkt.

I Tauros-projektet studerer de desuden dyrenes sociale adfærd, og det var interessant at se, hvordan der sagtens kunne være mange tyre i samme "flok". Der er selvfølgelig en dominerende tyr, der har en familiegruppe, men bachelorgrupper af tyre får lov at komme helt tæt på, dog med en vis grænse i forhold til at komme for tæt på kørerne, hvilket styres med kropssprog fra den dominerende tyr og også afhænger af, hvorvidt kørerne er i brunst eller ej. Hvis alfa-tyren forlader gruppen, følger bachelorstyrerne med, og de tager på "mandetur". Der er på ingen måde konflikter hele tiden. Oscar Campana Cárdenas fortalte, at alfa-tyren kun bliver udfordret en enkelt gang på 1 eller 2 år, og primært når kørerne er i brunst.

Oscar fortalte, at det ikke kun er tyren, der holder sammen på flokken. Kørerne er heller ikke tilbøjelige til bare at gå med en ny tyr, og siger selv fra. De oplever også, at hvis det lykkes en tyr at tage en stor ko med, så ender det ikke altid i kamp mellem alfa-tyren og udfordreren. Nogle gange accepteres det fra alfa-tyren, at flokken må splittes op, og hvis en tyr lykkes med at få en eller flere køer med, er der ikke nødvendigvis behov for kamp. Bare det at få køerne med viser, at udfordreren er en stærk tyr. Tyrene bruger i høj grad også kropssprog, viser horn, laver bull pits osv. Det er altid farligt for begge parter at komme op at slås, så de "forstår" godt at minimere det.

Ifølge Oscar Campana Cárdenas er den vigtigste læring i forhold til håndtering af de store og stærke dyr, at de aldrig må være alene. I deres fangfold-system sørger projektet således for, at tyren altid har en ko med sig. Selvom det er det mest solide fangfoldssystem, jeg nogensinde har set, sagde Oscar, at det alligevel ikke kan holde alfa-tyren tilbage, hvis den bliver sur - og det gør den, hvis den skilles helt fra sine køer. En tyr der er alene, er en tikkende bombe.

I Kroatien går Tauros i øvrigt sammen med ulve, og dyrene lærte hurtigt at håndtere det og forsvare sig selv. Alle der interesserer sig for store dyr og deres effekt i naturen og ønsker en vildere natur, bør tage ned og se projektet. Det var en fantastisk øjenåbner og gav et indblik i mulighederne for en mere selvforvaltende natur. Selvom tyrene var fantastiske, var det dog kørerne der gjorde det største indtryk på mig. For første gang så jeg en ko, som ikke gav mindelser om en malkemaskine, men om et vildt dyr.

Det kan ikke vare længe, før de også findes i Danmark.